

УДК 351.824.1:637

І. І. Гаврилюк,
асистент, Львівський національний аграрний університет

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ГАЛУЗІ СКОТАРСТВА

I. I. Gavrilyuk,
assistant Lviv National Agrarian University

STAN THAT PROSPECT DERZHAVNOI PIDTIRIMKI GALUZI SKOTARSTVA

Проаналізовано стан та перспективи державної підтримки молочної галузі, розглянуто програми бюджету по видатках на підтримку тваринництва, розроблено пропозиції щодо поліпшення державної підтримки молочної і м'ясної галузі на основі вітчизняного досвіду, визначено вплив дотацій на формування фінансових результатів молока і м'яса сільськогосподарськими підприємствами Львівської області.

The condition and prospects of the state support the dairy industry, considered the program budget expenditures to support livestock developed proposals to improve government support breast and the meat industry on the basis of national experience, determined the impact of subsidies on the formation of the financial results of milk and meat farms, Lviv region.

Ключові слова: скотарство, державна підтримка, дотації, сільське господарство, виробництво.

Key words: skotarstvo, the sovereign pidtrimka, dotatsii, silske gospodarstvo, virobnytstvo.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Державне регулювання ринку скотарства України базується на законодавчих актах, які спрямовані на підтримку галузі скотарства як основного товаровиробника сировини для м'ясо-та молокопереробної галузі. Держава намагається всіма шляхами створити для аграрного сектора економіки сприятливі умови шляхом пільгового кредитування, бюджетних програм, пільгового кредитування, зокрема: запровадження спрощеної системи оподаткування, використання дотацій за реалізоване молоко і м'ясо худоби.

АНАЛІЗ ПОПЕРЕДНІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Загальні питання державної підтримки сільського господарства розглядаються у працях багатьох науковців, зокрема О. Бородіної,

П. Гайдуцького, М. Дем'яненка, А. Діброви, І. Кобути, П. Лайка, Ю. Лузана, В. Месселя-Веселяка, П. Саблука тощо [1; 4]. Наукова дискусія точиться навколо основних питань механізму використання бюджетних коштів, параметрів визначення ефекту від їх вкладень, забезпечення продовольчої безпеки по молочної продукції, її якості та відповідності державного регулювання прийнятим зобов'язанням перед СОТ.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Дослідити сучасні тенденції функціонування ринку продукції скотарства.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Сутність державної фінансової підтримки виробництва галузі скотарства відображена в законах "Про державну підтримку сільського

господарства України", "Про молоко та молочні продукти, рядом відповідних Постанов КМУ", Галузевій програмі розвитку молочного скотарства України до 2015 р. тощо.

Стан державної підтримки галузі на сучасному етапі сформувався під впливом як традиційних програм підтримки виробництва продукції тваринництва, так і вимог законодавства СОТ [2].

Сучасні продовольчі ринки не можуть ефективно функціонувати без активного втручання з боку держави. Найрозвиненіші країни світу в своїй внутрішній політиці сповідають концепцію соціальної ринкової держави. Оскільки ситуація на продовольчих ринках, як правило, нестабільна, що спричиняється коливаннями не лише в економічних, але і в природно-кліматичних умовах, то держава змушена стати безпосереднім агентом продовольчого ринку, адже йдеться про добробут власних громадян. З іншого боку, держава мусить дбати про відповідний рівень доходів фермерів з тим, щоб підтримувати в галузі сільського господарства певний рівень ділової активності. В кінцевому рахунку, вся державна політика в галузі АПК повинна спрямовуватися на підтримання продовольчої безпеки. Таким чином, найперша регулююча роль держави на національному ринку сільськогосподарської продукції і продовольства полягає в захисті від несприятливих тенденцій на світових ринках. Другою метою є підтримання стабільності на цих ринках, насамперед стабільності цін. Основним методами тут є регулювання так званих "вирівнюючі запасів", інтервенційні закупівлі з метою підтримання цін, обмеження імпорту, компенсаційні платежі [1, с. 114].

Для існування та розвитку в ринкових умовах сільськогосподарському виробнику необхідна державна підтримка. На державному рівні потрібно забезпечити створення сприятливого розвитку і функціонування такої галузі, як скотарство. З сорока досліджуваних господарств Львівської області лише десять отримали доплати за рахунок

Таблиця 1. Державна підтримка ВРХ сільськогосподарських підприємств Львівської області, тис. грн. (на кінець року)*

Організаційно-економічна форма	За рахунок бюджетних дотацій			За рахунок податку на додану вартість		
	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.
Господарські товариства	2031,8	1063,3	1830,6	1799,3	919,0	1014,3
Приватні підприємства (включаючи фермерські)	2467,8	3076,1	487,2	1610,8	924,3	1750,0
З них селянські (фермерські) господарства	991,3	2622,1	330,3	566,6	566,7	1106,8
Сільськогосподарські кооперативи	208,2	100,0	0,0	243,0	58,0	212,0

* Розраховано на основі даних Головного управління статистики у Львівській області [5].

Таблиця 2. Державна підтримка молока сільськогосподарських підприємств Львівської області, тис. грн. (на кінець року)*

Організаційно-економічна форма	За рахунок бюджетних дотацій			За рахунок податку на додану вартість		
	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.
Господарські товариства	55,5	776,2	753,6	2617,6	1558,6	1670,1
Приватні підприємства (включаючи фермерські)	26,0	0,0	0,0	3161,4	1846,3	2917,9
З них селянські (фермерські) господарства	0,0	0,0	0,0	403,0	383,9	207,1
Сільськогосподарські кооперативи	0,0	0,0	0,0	437,3	474,0	655,0

* Розраховано на основі даних Головного управління статистики у Львівській області [5].

бюджетних дотації за ВРХ і три за молоко у 2010 р.

Державна підтримка надзвичайно важлива для всіх галузей сільського господарства, в тому числі і для скотарства. Сьогодні виділяється набагато менше коштів з державного бюджету, ніж потрібно для нормального функціонування галузі скотарства. Як показують результати дослідження (табл. 1), кошти, які були виділені державою для підтримки розвитку ВРХ у сільськогосподарських підприємствах, зменшуються як за рахунок бюджетних дотацій, так і відносно за рахунок податку на додану вартість, виняток є приватні підприємства та селянські (фермерські) господарства, розмір дотацій котрих незначно зріс у 2010 р. — 1106,8 тис. грн.

Аналізуючи таблицю 2 бачимо, що кошти, які були виділені державою для підтримки молочної галузі, за рахунок бюджетних дотацій збільшилися лише у господарських товариствах, що становить у 2010 р. — 753,6 тис. грн., в інших підприємствах немає державної підтримки з боку держави. Протягом досліджуваного періоду незначно збільшилась підтримка молочної галузі за рахунок податку на додану вартість — 655,0 тис. грн.

У державній підтримці тваринництва на 2012 р. чітко виділено заходи на поворотній та безповоротній основах у рамках загального і спеціального фондів. Головний напрям прямої

Таблиця 3. Вплив дотацій на формування фінансових результатів молока сільськогосподарськими підприємствами Львівської області

Показник	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2010 р. до 2007 р., %
Обсяг дотацій, тис. грн. У т.ч. за рахунок бюджетних дотацій	184,2	81,5	776,2	753,6	у 4,1р.
Податок на додану вартість	4506,2	6536,4	5629,8	7050,4	156,5
Дотації до виручки від продажу продукції, %	0,9	0,3	2,6	1,9	у 2,1р.
Рівень рентабельності молока ВРХ з урахуванням дотацій, %	108,1	109,8	108,2	117,2	108,4

* Розраховано на основі даних Головного управління статистики у Львівській області [5].

Таблиця 4. Вплив дотацій на формування фінансових результатів м'яса ВРХ сільськогосподарськими підприємствами Львівської області

Показник	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2010 р. до 2007 р., %
Обсяг дотацій, тис. грн. у т.ч. за рахунок бюджетних дотацій	4811,8	4947,4	4255,3	2363,4	49,1
Податок на додану вартість	3293,5	3806,2	2035,3	3177,2	96,5
Дотації до виручки від продажу продукції, %	25,7	22,0	16,3	9,3	31,2
Рівень рентабельності молока ВРХ з урахуванням дотацій, %	67,2	92,3	84,3	69,6	103,6

* Розраховано на основі даних Головного управління статистики у Львівській області [5].

державної підтримки на поворотній основі у загальному фонді — надання безвідсоткових кредитів на будівництво та реконструкцію тваринницьких ферм та комплексів і тепличних комплексів, тобто насамперед підтримується створення основних засобів. Заходи прямої поворотної державної підтримки зі спеціального фонду — це програми кредитування фермерських господарств і надання безвідсоткових кредитів на закупівлю обладнання для дрібно-товарних молочних ферм. За суттю вони споріднені і можуть бути об'єднані в одну програму. Критерієм ефективності має бути або підтримка форми господарювання, або підтримка виробництва.

Аналізуючи таблицю 3, бачимо, що вплив бюджетних дотацій на формування фінансових результатів молока сільськогосподарськими підприємствами у 2010 р. збільшився у 4,1 раза, податку на додану вартість збільшився на 56,5%, вплив дотацій до виручки від продажу продукції у 2,1 раза, рівень рентабельності молока ВРХ з урахуванням дотацій становить 8,4%.

Аналізуючи таблицю 4, бачимо, що вплив бюджетних дотацій на формування фінансових результатів м'яса ВРХ у 2010 р., порівнюючи з 2007 р., зменшився на 50,9%, податку на додану вартість на 3,5%, дотацій до виручки від продажу продукції зменшився на 68,8%, однак

рівень рентабельності молока ВРХ з урахуванням дотацій збільшилось на 3,6%.

Зважаючи на ситуацію, що склалась, для підтримки розвитку тваринництва, у т.ч. м'ясного скотарства, Кабінет Міністрів України Постановою від 02.03.2011 року № 182 затвердив розміри бюджетної дотації на 2011 рік. Із загального фонду державного бюджету для виплати на спеціальні бюджетні дотації передбачено 100 мільйонів гривень. З них сільськогосподарським підприємствам буде спрямовано 30 млн грн. для закупівлі поголів'я корів м'ясного напрямку продуктивності. Для поголів'я, яке придбають племзаводи, буде виділено по 1,9 тис. грн., племінним репродукторам — до однієї тис. грн. за одну голову. А сільськогосподарським підприємствам, які будуть займатися м'ясним скотарством, розмір дотації складе 600 гривень за одну голову. Крім того, передбачена державна підтримка в 500 млн грн. на часткове відшкодування вартості будівництва та реконструкцію тваринницьких ферм і комплексів, а також підприємств виробництва комбікормів [6]. Проте виплата державних дотацій з Державного бюджету затримується, що тільки поглиблює кризу виробництва яловичини.

Немає сумніву, що всі форми і напрями державної підтримки аграрного сектора економіки України мають здійснюватись комплексно і взаємопов'язано. У цьому комплексі заходів особливу роль відіграє цінова політика держави, яка включає наступні засоби впливу на ринок: підтримку внутрішніх цін на сільськогосподарську продукцію, ліквідацію диспаритету цін на продукцію промисловості й аграрного виробництва, встановлення квот, податків на експорт та імпорт продовольчої продукції [3, с. 4].

Пріоритетне спрямування коштів державної підтримки на прискорене нарощування поголів'я корів і підвищення їх продуктивності та стимулювання конкурентоспроможності молочних господарств шляхом:

— власного розширеного відтворення (у тому числі з використанням сім'я плідників, розділеного за статевою ознакою);

— стимулювання закупівлі племінного поголів'я насамперед у вітчизняних племінних господарствах, а також за імпортом;

— стимулювання закупівлі ремонтного молодняку телиць в особистих селянських господарствах для розширення основного стада сільськогосподарських підприємств (за умови створення в них належного рівня вирощування телиць і ведення достовірного обліку походження) та молодняку (бугайців і теличок) для відгодівлі до забійних кондицій;

— запровадження з 2008 р. на весь період виконання Програми виплати бюджетної тваринницької дотації сільськогосподарським товаровиробникам за реалізоване молоко класу "Екстра" і вищого гатунку та наявне поголів'я корів молочного напрямку продуктивності;

— запровадження бюджетної підтримки на створення продуктивних пасовищ і сіножатей;

— розширення переліку техніки і обладнання, а також введення до нього племінної молочної худоби, що постачаються сільськогосподарським виробникам на умовах фінансового лізингу із залученням вітчизняних та іноземних лізингодавців;

— стимулювання формування оптимальних молочних ферм шляхом кооперації особистих селянських господарств;

— збереження часткової компенсації державою понесених витрат на осіменіння худоби в особистих селянських господарств;

— запровадження бюджетної підтримки нового будівництва та реконструкції молочних ферм;

— запровадження часткової компенсації вартості техніки для молочного скотарства [6].

На даному етапі потрібно удосконалити систему прямої бюджетної підтримки сільськогосподарських товаровиробників, у тому числі м'ясного скотарства, шляхом переходу на договірні умови надання підтримки, за якими виділення коштів здійснюватиметься лише за умови виконання товаровиробниками певних умов і зобов'язань перед державою.

ВИСНОВКИ

Враховуючи стан галузі скотарства, позитивний досвід країн із розвиненою ринковою економікою, які є членами СОТ, становлення і розвиток ринку молока і мяса в Україні мають здійснюватися за напрямками: формування системи взаємоузгоджених і дієвих

економічних і нормативно правових засобів управління ринковими відносинами в галузі з основною метою — забезпечення продовольчої безпеки і досягнення стабільного рівня виробництва. Заходи державної підтримки і регулювання мають здійснюватися згідно з визначеними принципами і пріоритетами розвитку галузі.

Відродження національного скотарства базується на інноваційному і комплексному підході до його розвитку, що передбачає необхідність вирішення завдань підвищення інвестиційного потенціалу галузі, оновлення виробничої бази, будівництва, модернізації і реконструкції підприємств, освоєння нових ресурсозберігаючих і наукоємких технологій виробництва й переробки сировини, а також якісного поліпшення кормової бази; гармонізації законодавства у сфері ветеринарії з міжнародними нормами і правилами з урахуванням режиму максимального сприяння для експорту сировини та продуктів його переробки.

Література:

1. Березівський П.С. Скотарський підкомплекс АПК Львівщини. Стан, проблеми та шляхи розвитку / П.С. Березівський, З.П. Березівський. — Львів: "Українські технології", 2000. — 140 с.

2. Галузева програма розвитку молочного скотарства України до 2015 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.uazakon.com/e...pg_gswbxt.ht

3. Зінчук Т.О. Аграрний протекціонізм: історичні риси, стан та методи реалізації в інтегрованій економіці / Т.О. Зінчук // Інноваційна економіка: всеукраїнський науково-виробничий журнал. — 2010. — № 4 (18). — С. 3—8.

4. Кобута І.В. Оцінка дотацій сільськогосподарським товаровиробникам за продане ними переробним підприємствам молоко та м'ясо на їх відповідність положенням угод СОТ та зобов'язанням України перед СОТ / І.В. Кобута // Облік і фінанси АПК. — 2009. — № 3. — С. 130—134.

5. Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств за 2010 р. — Ф. № 50-сг (річна).

6. Про затвердження розмірів бюджетної тваринницької дотації на 2011 рік // Постанова Кабінету Міністрів України від 2 березня 2011 року № 182 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/show/182-2011-%D0%BF>

Стаття надійшла до редакції 16.05.2013 р.